

בבית המשפט העליון בירושלים

ע"א 6092/03 - א'

בפני: כבוד הרשמת ח' מאק-קלמנוביץ

המערערת: בזק בינלאומי בע"מ

נגד

המשיבה: א.י.ק.ס תקשורת בע"מ

בקשה לסילוק על הסף

החלטה

זוהי בקשה לסילוק הערעור על הסף בשל איחור בהגשתו. לטענת המשיבה המציא שליח מטעמה את פסק הדין של בית המשפט המחוזי למערערת עוד ביום 1.5.03, ואת המועד להגשת הערעור יש למנות החל מאותו יום. לבקשה צורף תצהירו של השליח, המעיד כי מסר את פסק הדין בצירוף מכתב לוואי במשרד ב"כ המערערת.

המערערת אינה מכחישה את קבלת פסק הדין במועד האמור, אולם לטענתה לא בוצעה לה המצאה כדין של פסק הדין כיון שנמסר לידיה תצלום לא מאושר של פסק הדין. עוד מוסיפה המערערת כי לא ניתן היה לבדוק את אמיתות הצילום שנמסר לה בסמוך למועד אותה מסירה בשל שביתה שהתקיימה בבתי המשפט, ורק לאחר שהסתימה השביתה ניתן היה לעיין בפסק הדין המקורי. (יצוין, עם זאת, כי הערעור הוגש למעלה מארבעים וחמישה יום לאחר תום השביתה). לחילופין מבקשת המערערת להאריך את המועד להגשת הערעור, מטעמים שונים.

המשיבה, בתגובה לתגובה שהגישה, טוענת כי עותק פסק הדין שנמסר למערערת חתום על ידי השופטת שנתנה את פסק הדין, וכי אין כל דרישה שהעתק המסמך יאושר כמתאים למקור.

המצאת כתבי בי-דין מוסדרת בפרק ל"ב לתקנות סדר הדין האזרחי התשמ"ד-1984. לענייננו די להזכיר שתיים מהן: תקנה 475 שכותרתה "דרכי המצאת כתב בי-דין" קובעת:

"כתב בי-דין יומצא באחת הדרכים האלה:

במסירה אישית על ידי פקיד בית המשפט, על ידי עורך דין, פקידו או שליח מטעמו, או על ידי אדם אחר שבית המשפט או מנהל בתי המשפט הסמיכו לכך בכתב, או על ידי שליח מטעמו של אדם שהוסמך כאמור...."

תקנה 476 שכותרתה "המצאה כיצד?" קובעת כי:

"המצאתו של כתב בי-דין היא במסירתו או בהושטתו של עותק או העתק ממנו, לפי העניין, חתומים כדין, והוא כשאינן הוראה אחרת בתקנות אלה."

תקנה זו מסדירה את אקט ההמצאה עצמו, כך שהיא חלה על כל דרכי ההמצאה בהן נמסר כתב בי-דין מאדם אחד לאדם אחר. לפיכך היא חלה גם במקרה זה.

על פי האמור בתקנה, על הכתב הנמסר להיות "חתום כדין". מה משמעות דרישה זו? התשובה נלמדת מן הרישא, המבחינה בין שני מצבים אפשריים: האחד – הושטתו של עותק. עותק הוא, כידוע, אחת הגרסאות המקוריות של מסמך, דהיינו עליו לשאת חתימה מקורית של עורך המסמך, ובענייננו על פסק הדין להיות חתום בחתימת ידה המקורית של השופטת שנתנה אותו. נראה כי לא זה היה המצב. המערערת מציינת כי נמסר לה צילום של פסק הדין, ונראה כי שימושה של המשיבה ובאי כוחה במונח "עותק" מקורו בחוסר תשומת לב להבחנה, ולא בהקפדה על מקוריות החתימה.

האפשרות השניה הנזכרת בתקנה 476 היא מסירתו של העתק של אותו כתב בי-דין, דהיינו צילום, שיכפול וכדומה, ללא חתימה מקורית. במקרה כזה אין די בצילום חתימת עורך המסמך, ונדרש אישור של גורם מוסמך, כגון מזכיר בית המשפט, כי ההעתק נאמן למקור. במקרה זה, חתימת האישור היא המהווה חתימה כדין, בלא

קשר להעתק חתימת עושה המסמך, אשר קיומה או העדרה אינו מעלה ואינו מוריד כל עוד אינה חתימה מקורית.

התוצאה היא, איפוא, שבנסיבות הנדונות כאן, כיון שלא נמסר למערערת פסק דין נושא חתימה מקורית, הרי שעל פי הוראות תקנה 476 נדרש היה אימות כי ההעתק מתאים למקור.

עד כאן מושכלות יסוד וקריאת תקנות סדר הדין. אולם השאלה המתעוררת בפני מורכבת יותר. כידוע, בשנים האחרונות התעוררו לא אחת שאלות הנוגעות להמצאת כתבי בי-דין, והגישות הנקוטות בבתי המשפט בעניין זה אינן תמיד אחידות. כך, לדוגמא, קבע כב' הנשיא ברק ברע"א 1113/97 - מוחמד אסמאעיל נ' חוסין סלימאן ואח'. תק-על 97(2), 59, עמ' 60:

"לעניין טענתו של המבקש כי מניין הימים להגשת הערעור התחיל רק ביום בו פסק הדין הומצא לו בדרך הקבועה בתקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: "התקנות"). אין מחלוקת כי פסק הדין היה בידי המבקש עוד לפני שהוא הומצא לו בדרך הקבועה בתקנות. המבקש עשה שימוש בפסק הדין כבר אז. הוא הגיש בקשה לבית משפט השלום להחזרת הערבות והתחייב לבצע את פסק הדין. הוא הגיש בקשה לבית משפט זה מכוון פקודת ביזיון בית המשפט וצירף אליה עותק מפסק הדין. הדין הוא כי יש להעדיף את מועד "הידיעה" על פני מועד "ההמצאה". על פי אותה פסיקה משהמבקש הודה בכך שפסק הדין נמסר לידי וזהו ידע מה תוכנו עוד לפני מועד ההמצאה בדרך הקבועה בתקנות, הרי שמניין הימים להגשת הערעור התחיל כבר במועד "הידיעה" (ראו ע"א 203/84 יעיש נ' אהרון, פ"ד מ (328, 335, 334) 1; בש"א 548/94 לוי נ' גולדשטיין (לא פורסם))."

מנגד, קבע כב' המשנה לנשיא ש. לויין בבש"א 1890/00 - מנורה איזו אהרון

בע"מ נ' אוליצקי כריה בע"מ. פ"ד נד(2), 840, עמ' 844-843:

"אכן היתה זו בעבר הלכה פסוקה לענין תקנה 368 לתקנות סדר הדין האזרחי, תשכ"ג-1963 (קודמתה של תקנה 402) שיש לפרש את הדיבור "המצאה" בסיפת התקנה כלשונה, ובהעדר המצאה, אין המועד להגשת הערעור מתחיל לרוץ: ע"א 244/73 פ"ד כז 832 (2), והשווה: ע"א 127/60 פ"ד יד 2187; אך בהלכה זו חלו בקיעים: כך, למשל בע"א 203/84 פ"ד מ 328 (1) סבר השופט בך כי גם ידיעה על תכנו של כתב בית דין

שהגיעה לידי בעל דין שלא בדרך של המצאה, יכול ותהיה שקולה להמצאה. הדברים שנאמרו שם לא נאמרו לענין תקנה 402, אך הוחלו בהחלטות של רשמים גם בסוגיה שלפנינו: בש"א 340/89 תקדין עליון, כרך 1 89(4); בש"א 548/94 תקדין עליון כרך 179 (2)34; ע"א 27/99 (לא פורסם). כך, למשל, ברע"א 1113/97 הזכיר הנשיא בחיוב את הילכת ה"ידיעה" שקדמה ל"המצאה"; אך באותו ענין עשה המערער שימוש בפסק הדין עוד לפני שזה הומצא לו ולפיכך הוא היה מושתק מלטעון להחלת כלל ה"המצאה".

סבור אני שבהעדר טענה של השתק, צריך הכלל להישאר כלל ה"המצאה" ולא כלל ה"ידיעה". לא זו בלבד שכך נקבע במפורש בסיפת תקנה 402, אלא שסטייה מן הכלל עשויה, כפי שהנסיון מורה, לשבש את ההליכים ולהרבות התדיינות מיותרת לגבי תאריך הידיעה."

הרשמת (כתוארה אז) אפעל-גבאי קבעה בבש"א 548/94 - ניסים לוי נ' רמי גולדשטיין, עו"ד ואח'. תק-על 94(2), 1779, עמ' 1781:

"אני מבקשת, עם כל הכבוד, לצרף קולי לעמדה המעדיפה את ה"ידיעה" על פני ה'המצאה'.

כפי שצינתי לעיל, הגישה הרואה בהמצאה כדין חזות הכל מונעת קבלת ראיות אודות ידיעתו של בעל הדין, כך שאפילו הודה בעל דין בקבלת כתב בי-דין, לא יהא בכך כדי לפתוח את מירוץ המועדים. הדגש מוסב, איפוא, מיסוד הידיעה ליסוד ההמצאה.

.....יש לזכור, כי דרכי ההמצאה נועדו להשגת תכלית מסויימת - היא ידיעתו של בעל הדין, ולכן אם תכלית זו מושגת בדרך מלבד האמצעים הקבועים בתקנות, אין כל הצדקה להתעלם מכך."

ומאידך גיסא, בע"א 6842/00 - משה ידידיה נ' סול קסט ו-4 אח'. פ"ד נה(2), 904, עמ' 911-912, סבר הרשם אוקון:

"אכן, הכלל הוא המצאה. למעט מקרים של השתק או של הליכים בהם ניתן לצפות מבעל הדין לפעול ביעילות ולא להמתין להמצאה כדין (למשל בקשות לעיכוב ביצוע או מתן סעד זמני), עדיף לבדוק במבחן פשוט וטכני. מבחן כזה משמש את בית המשפט לצורך קביעת מועד הגשת כתבי בי דין לבית המשפט. רק לאחרונה נדחתה הטענה כאילו מכוח פקודת הראיות ניתן לראות

המצאת מסמך כמועד המשלוח בדואר. הגישה הפרשנית המורכבת נדחתה אל מול מבחן מתבקש ומובן של מועד ההגשה בפועל. יתכן לסבור כי כך צריך להיות גם ביחס לפסקי דין. המועד הקובע הוא מועד הזימון לבית המשפט, או מועד ההמצאה. אם לא כן יתעוררו שאלות סבוכות, בעיקר היום, כאשר חלק ניכר מהחלטות מתפרסם באינטרנט. האמנם מי שמעיין בהחלטות אלה, יוכל, בהעדר ראייה, לסמוך על מועד ההמצאה בדואר, בעוד שמי שפנה למזכירות - ימצא נתון בסד של קיצור מועדים?"

בעניין אחר עמדתי על כך שמקרים שונים של ספקות בנוגע להמצאה אשר נדונו בפסיקה התאפיינו בשונות עובדתית רבה, וכי יתכן שקיים קשר בין המצב העובדתי לבין ההכרעה המשפטית, כאשר במצבים של ידיעה קלושה וחלקית באשר לפסק הדין ותוכנו, ולעיתים אף מחלוקת באשר לעצם ידיעתו של בעל דין אודות פסק הדין, הועדף במקרים רבים עקרון ה"המצאה" הפורמלית, ואילו במצב ההפוך, בו מצוי פסק הדין בידי בעל דין בשלמותו, והליקוי אינו אלא בהליך הפורמלי של ההמצאה, הועדף לעיתים קרובות עקרון הידיעה על פני עקרון ההמצאה (ע"א 861/01, אילוז נגד לוי, תק-על 2001 (2) 1137).

המקרה העומד עתה בפני נופל, בלי ספק, לגדר הקבוצה השניה שתוארה. אין מחלוקת כי למערערת נמסר העתק שלם של פסק הדין, אשר לא חסר בו דבר מלבד אותה דרישה פורמליסטית, יש שיאמרו אף אנכרוניסטית, של "אישור כדין". אף על פי כן נראה לי כי אין לראות במסירה זו המצאה כדין, מטעמים אלו:

ראשית, כפי שפירטתי לעיל, דרישת ההמצאה של עותק או העתק חתומים כדין קבועה במפורש בתקנות. בשנים האחרונות נעשו מספר שינויים בתקנות המסדירות המצאת כתבי בי-דין, אשר הבולט בהם הוא הוספת סימן ג1, המאפשר המצאה בפקסימיליה. העובדה שעל אף התיקונים, הפועלים בכיוון של מודרניזציה והתאמת התקנות לשינויים הטכנולוגיים, לא תוקנה גם תקנה 476, אינה נטולת משמעות. יתר על כן: תקנה זו אינה בבחינת "אות מתה", שריד לנוהג שהיה קיים בעבר, וכל באי בתי המשפט יודעים כי נוהג זה של אישור היות ההעתק מתאים למקור נוהג בפועל בכל בתי המשפט. אין, איפוא, מקום להתעלם ממנה.

יתר על כן: דווקא כיום, בעידן זמינות המידע, כשניתן לעיין ברובם המכריע של פסקי הדין באינטרנט בסמוך למועד נתינתם, חשוב להבחין בין הקיים והניתן לעיון, לבין ההודעה הפורמלית, המחייבת. דווקא בשל זמינות הטקסטים והקלות הרבה בה

יכול גם מי שאינו מוסמך לכך לשנותם ולערוך בהם מניפולציות, ישנה חשיבות לשמירה על דרישות הצורה. זאת לאו דווקא לשם הפורמליזם, אלא בעיקר על מנת להבחין בין הנכון, הידוע והמחייב לבין מה שמצוי בידיעה קונסטרוקטיבית שאינה פוזיטיבית, ואינה מחייבת.

לכאורה מנוגדת ההקפדה היתרה על דרישות הצורה למגמה של הינתקות מכבלי הפורמליזם, אולם סוגיית המצאה היא המוכיחה כי הדרך "הארוכה" היא לעיתים קרובות הדרך הקצרה, ודווקא קיצורי הדרך, הויתור על דרישות מכבידות וההתרכזות במה שמוגדר כ"מהות" גורמות לריבוי התדיינות בשאלות פרוצדורליות וליצירת מצב של חוסר ודאות, שהוא מזיק ובלתי רצוי.

ולעניין שבפני: המערערת טוענת כי יש למנות את המועד להגשת הערעור החל מן היום בו הסתיימה שביתת בתי המשפט, והיה באפשרותה לאמת את העתק פסק הדין שניתן לה. לטעמי אין משמעות למועד סיום שביתת בתי המשפט בהקשר זה, שכן אין להטיל על המערערת, ובאופן כללי על בעל דין המקבל העתק של פסק הדין, את הנטל לוודא את אמיתותו. אמנם יתכן שבמקרים מסויימים ניתן יהיה לראות ב"עצימת עיניים" מכוונת של בעל דין, היודע על קיומו של פסק דין אך לאורך זמן אינו עושה דבר כדי לקבלו, משום חוסר תום לב. אולם מלכתחילה אין להמציא לבעל דין העתק בלתי מאושר של פסק דין ולהטיל עליו לבדוק את אמיתותו. אם אכן מתקבלת העמדה כי ניתן להכיר בהמצאה כתקפה רק אם אושר פסק הדין, כי אז על בעל דין המבקש להחיש את הליכי המסירה לדאוג לאשר את פסק הדין קודם מסירתו לצד שכנגד. במקרה זה אין בפני נתונים באשר למועד המצאת העתק מאושר של פסק הדין למערערת, אולם בהעדר טענות בעניין זה ניתן להניח כי המערערת לא אחרה את המועד להגשת ערעור על פי אותו מועד.

למעלה מן הצורך אוסיף כי אף אם יימנה המועד החל מיום המצאת פסק הדין הבלתי מאושר, הרי בנסיבות העניין יש מקום להאריך את המועד להגשת הערעור, ולו מן הטעם שהודעת ב"כ המערער למשיבה כי בכוונתו להגיש ערעור מנעה גיבושן של ציפיות והסתמכות בדבר סופיות ההליכים.

נוכח כל האמור החלטתי לדחות את הבקשה לסילוק על הסף. עם זאת איני מוצאת לנכון לחייב את המשיבה בהוצאות הבקשה.

ניתנה היום, ב' בחשוון תשס"ד (28.10.2003).

חגית מאק-קלמנוביץ' שופטת

ר ש מ ת

העותק כפוף לשינויי עריכה וניסוח. 03060920_Q08.doc
מרכז מידע, טל' 02-6750444 ; אתר אינטרנט, www.court.gov.il